

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Tempore

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, 1631

Exegesis Euangelij Ioannis VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47044](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47044)

EXEGESIS EVANGELII EIVSDEM DOMI-

nicæ XXV. post Dominicam S. Trinitatis, Ioan. VI.

Anno superiori quam Christus passus est, quo Herodes decollauerat Ioannem propter Herodiadem uxorem, venientesque discipuli dicerent quæ facta essent Ioanni, abiit Iesus à Iudæa trans mare Galilææ ad locum desertum, quo eum discipuli tunc secuti, turbæque multæ. Subiit igitur in montem Iesus, non ob aliud quam quia locus ille tam contemplationi, quam prædicationi idoneus erat. Cumque ibi esset, subdit Euangelista Ioannes ea verba, quæ hodierno leguntur pro Euangelio:

Matth. 14.
Marc. 6.

Quum subleuasset oculos Iesus, & vidisset, quia multitudine maxima venit ad eum,

Videte pudicitiam Domini Iesu, videte continentiam oculorum, videte denique morum Iesu honestatem. Non enim erecta ceruice, nec oculis incedebat vagis Dominus Iesus, sed vultu verecundo & humili: non quod sibi, sed nobis timebat, si oculis vagis colligeremus, vnde tentaremur. Exemplum igitur continentiam in seipso præbuit nobis. Itaque subleuasse oculos dicitur, quia illos ante continuerat, nec ociose leuabat, sed animo & voluntate miserendi. Ter quaterve legitur Dominus leuasse aut potius subleuasse oculos, non quod sapius non leuauerit, sed quod sacra historia Evangelica quadruplicem referat occasionem, qua oculos Christus subleuauerit. Primo enim oculos leuasse refertur in discipulos, sermonem in monte de octo beatitudinibus facturum. Ibi enim scribit Lucas, quod eleuatis oculis in discipulos suos dixerit Iesus. Beati pauperes quoniam vestrum est regnum Dei. Hic erit respectus charitatis & zeli, quo certè docuit nos in eos, quos instruere debemus, sollicitè oportere respicere, quo nihil eorum quæ ad salutem eis necessaria sunt, raceamus, nihilque negligamus. Docetur enim beatitudinem, Evangelicamque perfectionem, leuauit oculos in discipulos suos pro serio zelo, intentioneque vehementi docendi perfectionem. Ita nos tanto congruit seruire prædicare, vt intuendo simul ac loquendo verbis ac nutibus aliorum prouocemus attentionem, aliorumque animos excitemus. Quicquid enim in seipso non arserit, aliud non accendet. Nisi ergo in nobis flagret primum charitas, ex nobis eadem ardens non potest transire in alios. Secundo, leuauit hic oculos in turbam esurientem, qui fuit respectus compassionis & misericordiz, quo simul nos docuit benignè respicere in pauperes. Qui enim videt se pauperiorem, ægrotum, aut calamitosum, interroget se, quamobrè se prætermisso tristitia hæc illi misero acciderit? Quare illi potius, quàm sibi Deus calamitates has dederit? Videt illū tristem & lugentē, se videt sanum, lætū & alacrem: illum pauperē & ægrotum, se viuentem & abundantem: postremo, illum innocentem, se reum, iniquum, ingratum & noxium. Nunquid non iure mirabitur & pæuebit? Itaque fili, cum conspexeris inopes & afflictos, dic tibi ipse: Quid feci ego, aut quis sum, aut vnde hoc merui, vt similis me non apprehenderit inopia, similis non compresserit calamitas quæ premit illum? Si filius es principis, si magnatū vnus aut optimatū filius, interroga te: Vnde hoc mihi vt claro de sanguine ego, quod potentibus & honoratis, quod diuitibus

Oculorum
continentia
in Christo
quanta.Oculorum
Christi qua-
druplex suble-
uatio quid
nos doceat.
Matth. 5.
Luc. 6.Prædicandum
quanto sit
cum seruo-
re.

ZZZZ 4

deni-

T. VI
21

deniq; parentibus natus sum? quod non opilionis sum natus filius: Nulla profecto in te causam inuenies, de qua exultes, sed de qua timeas. Vide igitur ne extollaris, quia à Deo hæc recepisti. Sed magis propterea humiliare & time (quod iure ac merito tibi formidandum est) ne receperis bona in vita tua, postea deuoluendus in æterna mala. Non sine causa est, si superbo tibi, si tibi luxurioso hic adeo parcitur. Dic igitur tibi ipsi: Ne forte peccata mea à deo grandia sint, aut adeo sim indignus ego, qui in hac non merear vita cum electis Dei torqueri, sed hic consolari, & perpetuo post hanc vitam cruciari. Hæc, inquam, coram Deo, & ad ipsum mente conuersus tracta (non tecum solus ne generetur in te dissidentia). Sed ante Deum hæc siens expenda, illi hoc conquerere: & senties, quia tui humiliationem consolabitur. Nemo igitur se extollat, sed inde potius humilietur, quod præ alijs hominibus abundet diuitijs, aut singularibus Dei donis, puta, robore, uenustate, honore, fauore & gratia. Nescit enim homo placeat ne in his Deo nec ne, certus quod omnes Dei amici per multas tribulationes transierunt fideles. Ideo hæc caduca temporalia quæ abundanter habere, non est salutis aut felicitatis indicium, sed potius timoris maxima iustissima quæ esse debeat occasio metuentis, ne ideo sibi hæc eueniant (vt dixi) propterea quod æternis cælestibus non sit dignus. Manifestum est quod Dominus dicit: *Beati paup. res spiritus, quoniam ipsorum est regnum celorum*. Hoc non diuitibus dictum est, quia uisus & diuites non sine exclusi, cum non dixerit pauperibus, sed pauperibus spiritu: quo colligunt etiam possunt rebus diuites, spiritu pauperes. Veruntamen ut rarissimus diuitum quisque est spiritu pauper, ita rarissimorum etiam diuitum est regnum celorum. Tertio, leuasse oculos inuenitur, quando uoluit miracula facere, ut de Lazaro resuscitando legitur, & non raro id ipsum creditur, egisse facturum miracula, quo admonere nos uoluit opera bona facturos, ut auxilium petamus à Domino Deo salutari nostro: admonemur in illum solum sperare, illi soli confidere, illi bona nostra omnia soli ascribere, credere cum Paulo, quod non sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis, sed Deum in nobis operari & uelle perficere. Quarto, Ecclesia credit Dominum Iesum institutum sacramentum corporis & sanguinis sui, eleuatis oculis respexisse in cælum. Sic enim Canon habet: Et eleuatis oculis in cælum ad te Deum Patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens. Quo inuatur, quo amore, quo desiderio & ardentissima sui feruere debeamus ad Deum, & ad cælestia, hoc sacramentum suscepturi. Quinto, leuauit oculos dum uoluit orare. Siquidem dulcissimum suauissimumq; illum sermonem, quem post cenam coram discipulis habuit, legitur oratio terminasse. Nam, ut Ioannes scribit, post longam exhortationem tandem Dominus Iesus subleuatis oculis, dixit: *Pater, glorifica Filium tuum, &c.* Admonemur autem ibi oculos animæ interiores in oratione ad Deum leuare. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Vbi diligis, illuc libèter respicis. Quod in precio habes, obseruas, quomodo scriptum est: *Si, ut oculi ancille in manibus domine sue, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri.* Eam ob rem quo puros & intentos sibi redderet nos in oratione, hortatus est nos ingredi cubiculum, & clauso ostio sensuum & affectionum externarum, orare Patrem in abscondito, quo curæ cogitationumque

Eccli. 9.
Act. 14.

Matth. 5.

Ioan. 11.

1 Cor. 3.

Ioan. 17.

Oculi anime
ad Deum le
uandi qui in
oratione.
Matth. 6.
Filim. 12.
Matth. 6.

numquē distrahentium tumultus, sollicitudines, inclinationumquē malarū strepitus excludantur, & Deus adorandus solus sit in corde tuo.

Dicit ad Philippum: Vnde ememus panes, vt manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum. Ipse enim sciebat quid esset factururus.

Ostendit Dominus Iesus paupertatem suam, ac si diceret: Nobis non est pecunia, turba ieiunijs est fatigata, illam refici oportet. Vnde ememus panes Philippe, vt manducent hi? Quid præbes consilij? Poterat certe Dominus Iesus, imo volebat turbam hanc sine pecunijs quibus emerentur panes & escæ, pascere, tamē ita interrogauit, vt ex hac interrogacione, nobis manifestaretur Iesu paupertas quanta esset, manifestaretur denique quod panum hic erat defectus, & quia desertus erat locus, & humano modo succurrendi impossibilitas. Dicit itaque: Vnde ememus panes, vt manducent hi? Vere pijsimam erga nos suam sollicitudinem ostendit, quam pro nobis habet, qui ad se perinde ac ad patrem nos omnia vult nostra commendare. Propterea quoque dicit Psalmista: *lacta cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet.* Non ita iactes, vt laborare, conari, operariquē tuam salutem nolis, aut vt dormiens stertas, ocioque vaces: sed ita iacta, vt nihilominus interim tu quoque opereris. Nam si operaris tuam salutem, noxia vitans, & animæ salutaria, corpori vero necessaria quærens, ipse te enutriet, ipse te pascet, qui te fecit. Quicquid tu non potes, hoc ipse potest supplere: modo vt illum præ oculis habeas, & præ omnibus quæras.

Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat. Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri: Est puer vnus hic qui habet quinque panes hordeaceos & duos pisces, sed hæc quid sunt inter tantos?

Omnia hæc colloquia Christus excitabat ne miraculum potestate aliqua aut subuentione humana credatur factum, sed virtute diuina. Intelligatur necessitas edendi & esurientium fames, turbæ multitudo, defectus panis (in tanta enim multitudine panes tantum quinque inueniebantur, & duo pisces) pecuniarum quoque apud Christum penuria: quæ si etiam non fuisset, non erat tamen comparandi emendique locus. Hæc omnia vt fierent manifesta, interrogando Christus voluit reuelari, antequam faceret miraculum. Neq; enim vt miraculū fuisset habitū, nisi fuisset diligentia magna inuestigatū inuentumq;, quod præter quinque non fuissent alij panes in turba. Vterque verò Apostolus humana tantum prospiciens cogitabat ac loquebatur via, scilicet naturali non posse turbæ subueniri. Atque ideo non verbis, sed opere eos voluit erudire Christus, & ne humanum in se duntaxat virtutem, sed multo magis virtutem attenderent diuinam.

Dixit ergo Iesus: Facite homines discumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Discubuerunt igitur viri numero quasi quinque milia.

AAAAA

Videtur

T. VI
21

Obedientia
simplex A.
postolorum
& turba.

Videtur qua reuerentia obediebant Apostoli Christo, qua etiam obedi-
entia acquiescunt turba. Nemo interrogat cur discumbere iuberetur, quam-
uis scirent panes deesse. Nemo leuitate vsus dixit: Quid discumbendum est
cum desit ad edendum panis? cum nihil supersit quod manducetur? Vna o-
mnibus fuit cura, Christo obedire, itaque qui discubaturi sedebant populi,
Apostoli quoque simplicitate vsi, in Christi verbis nihil discutunt, sed Chri-
sti opera venerantur, atque quid nunc agere velint expectant. Interrogavit
enim primum, an subsidium adesset humanum: quod cum non adesse com-
pertum est, vsus est miraculo. Exigebat hoc non solum necessitas esurientiu-
um, sed & sequentium turbarum deuotio. Siquidem adeo spirituales esuri-
ebant cibum, verbum Dei, vt cibi corporalis haecenus fuerint obliti: & re-
ficiendo mentes consolarentur de inedia temporali.

Acceptit ergo Iesus panes: & cum gratias egisset, distribuit
discumbentibus. Similiter & ex piscibus quantum volebant.

Videtur hic quantum conuiuium fuerit Christi: quinque milia viro-
rum suae apposuit mensa, praeter alios. Quot enim ibi aderant mulieres,
sexus deuotior? quot paruuli? Verum oculi omnium in te sperant Domine, & tu
das illis escam in tempore opportuno. Vide praeterea quas hoc conuiuium habue-
rit conditiones, vt imiteris. Prima eius fuit conditio quia necessaria ra-
tionabilis quae erat causa quare fieret, puta esuries turbae, & inopia, quia ni-
hil inueniebatur edendum. Si huiusmodi conuiuias tu in domum tuam in-
troduseris, qui non habent, aut vix habent aliud quod comedant, be-
nefacis. Hoc enim conuiuium est quod Christus suadet de non vocandis
amicis & diuitibus, qui habent vnde retribuunt: sed vocandos hortatur
inopes, caecos & claudos, qui non habent quod retribuunt: quando quidem
pro illis retribuetur tibi inquit in retributione iustorum, ne absque pre-
mio te putes manere, tamen hic in illis tibi fortasse videatur opera perdi-
ta. Nolo tamen putare quod omnia alia conuiuias damnem, sed quod di-
scrimen esse dicam magnum inter conuiuium quod propter Deum instru-
itur, & quod pro honestate & cultu fit amicorum. Pro conuiuiis quod fa-
eis ex misericordia & compassione, recipies mercedem à Domino: quia re-
tribuetur tibi in resurrectione iustorum. Porro, pro conuiuiis quod pro
amicis instruis, ab hominibus recipies etiam mercedem, puta gratiam, be-
neficia, obsequia, fauorem & huiusmodi humana ac peritura. Secunda
conditio huius conuiuii, est quod Christus gratias pro illo egit Deo. Quo
intelligitur Dei laus pro collatis Dei beneficijs deuotè à nobis agenda,
Hic quoque confirmatur religiosa consuetudo piorum hominum, qui
ante cibum sumendum, & post sumptum cibum orant, gratiasque a-
gunt Deo. Nam ante cibum orant, vt creatura Dei à nobis sumenda san-
ctificetur in verbo, iuxta sententiam Apostoli: conuecatque nobis in sa-
lutem tam animae quam corporis: post cibum pro suscepto beneficio gra-
tias agunt Deo. Ab hac consuetudine heuiones, epulones, & quidem qui
nobiles vocantur, impij ac leues homines dissident, qui neque Deum,
neque pietatem curant: imo nec ante prandium orant, nec postea Deo
gratias agunt. Parentum religiosorum Deumque timentium hic mos est
(vtinam

Psal. 144.

Conuiuij
Christi condi-
tiones imita-
biles quae
sunt.

Luc. 14.

Gratiis quid
fit ante cibum
& quid post.
1. Timot. 4.

(uinam esset omnium) prolibus ne morsum quidem panis dare, nisi primum totiesq; orauerint, quoties aliquid à matre sunt accepturi. Tercia conditio, est indigentia iusta. Hæc conditio supra in prima conditione inserta est, longè tamen ab ea differt. Nam illa est vt propter Deum fiat hoc conuiuium: hæc verò exigit vt his exhibeatur, vbi vrget necessitas. Hic considerandum quoque est, si consanguineos habeas egenos, illos iuste & pietatem præ alijs inuitas aut pascis: non quia tui consanguinei sunt, sed quia pauperes, quibus vel ex natura plus caritas debet, sunt.

Parentum
piorum mos
laudabilis.

Quarta conditio, est temperantia. Vis scire huius conuiuii appositam delicatam preciosaque fercula? Panis hordeaceus & piscis totum est, quod his appositum & quod auctum est. Et tu paruis impensis pauperum potes alere classes, quibus vnã mensam diuitum reficere non potes. Facigitur tibi amicos de mammona iniquitatis, quia, vt dixi, modicis impensis multos reficies, nec grauaberis si conuiuiorum tibi aliorum interdixeris sumptus. Cæterum, gaudeant hic Christo conformari pauperes, quia optimus hic est panis hordeaceus, quem Christus rex regum & Dominus dominantium manducat. Quinta conditio ibi fuit significatio magna, nam conuiuium hoc sub dio fuit celebratum, & super scœnum. Sedere in terra sub dio, & corpore in terra quiescere, animo autem leuare ad Deum, sic vt Apostolus dicit: Nostra autem conuersatio in cælis est. Tu qui mercator es domi cum vxore & liberis. Pari modo, si corpore tu in mensa recrearis, animus tamen tuus non separatus, sed coniunctus maneat Deo. Deinde sedere super scœnum, est dominari & suppressere sensualitatem, quæ in scœno significatur. Omnis enim caro scœnum. Nam si sensualitas in te dominatur rationi, non tu super scœnum sedes, sed scœnum iacet super caput tuum. Lucæ 19.
Apoc. 6.
Philip. 3.
Esaiæ 40.

Vt autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum, ex quinque panibus hordeaceis & duobus piscibus, quæ superfuerunt his, qui manducauerant.

Sexta hic huius conuiuii conditio describitur, quæ est sufficientia plena. Narrantur enim impleti seu saturati, vt nullum amodo quærerent cibum. Non enim ferculorum eos multitudo, nec varietas epularum nec apparatus eos satiauit, sed parsimonia sancta, sobrietas & bona voluntas: quæuis dubium non est hoc Christi conuiuium saporem dedisse mellitissimum atque suauissimum manducantibus. Septima conditio, est prudentia: nam fragmenta iussit Christus colligi, ne maneat quod pereat, aut non veniat in pauperum consolationem. *Quod superest, inquit, date elemosinam, & omnia munda erunt vobis.* Dent alij hiltrionibus, alij musicis, alij canibus ciborum reliquias: tu vtens Christi consilio, da pauperibus vt thesaurum habeas in celo. Lucæ 11.

Illi autem homines cum vidissent, quod fecerat signum,

AAAAA 2 dice-

T. VI
21

dicebant: Quia hic est verè Propheta, qui venturus est in mundum.

Deut. 1.

Nondum plenè erant illuminatæ turbæ, quia nihil de Christo supra hominem sapiebant. Nihil de diuinitate eius intelligunt, prophetam existimant eum scilicet, quem Moses venturum prædicens, ait: *Prophetam de fratribus, suscitabit tibi Deus, &c.* Prophetam nominat venturum Messiam seu Christum. Hunc enim esse cogitabant turbæ, tamen quod filius quoque esset Dei ignorarent. Vos charissimi filij, viuite & percipite Dei dona in sobrietate, cum humilitate & gratiarum actione, ex his quæ vobis Dominus dedit. Et si quem ad vos miserit, quia fortasse domi non habet quod comedat, participem illum facite bonorum vestrorum. Quid dico bonorum vestrorum? Bonorum Dei. Non enim dedit vobis, vt sint vestra hæc temporalia, sed tantum vsum vobis eorum & dispensationem commisit. Nec ad vsum duntaxat vestrum putetis vobis commendata bona temporalia, sed in vsum etiam aliorum, ea maximè quæ supersunt, aut superesse possunt vobis. Adeo enim liberalis est Deus, vt cum vobis dederit quod administratis egenis, nihilominus quasi vos de vestris rebus erogassetis aliqua in pauperes, imputabit vobis Dominus noster Iesus Christus, qui est benedictus in secula, Amen.

SERMO IN EADEM DOMINICA.

De speciebus gula.

Psal. 59.
Psal. 94.

VNde ememus panes vt manducet hi? Ioannis sexto. Quam benignam, quam paternam sollicitudinem pro nobis habeat Deus, hinc liquet, quod Dominus noster Iesus Christus Dei Filius etiam hic in terris constitutus, sollicitudinem gesserit turbæ vndecunque collectæ, ne illis desit quod pertinebat ad corporis necessitatem: quasi enim omnes genuisset sic amabat. Et quid dico, quasi omnes genuisset sic amabat? Nonne ipse est qui fecit nos? Nonne populus eius & oues sumus pascuæ eius, & opera manuum eius? Dicit ergo ad Philippum Dominus: Vnde ememus panes vt manducet? Vide mirabilem Domini dispensationem. Quis creauit cælum & terram? Quis dat solem & pluuiam & fecunditatem terræ? Quis nobis dat fruges, quis istos tandem nobis coquit in panes? Nonne Dominus Deus noster? Hic cum tantus esset, non tamen dedignatus est ad nos in miserias venire nostras. Venit huc ad nos tantus Dominus & potens, venit propter nos quoque, sustinuit famem, passus est in ediam. Et quid iniuriarum, contumeliarum, pœnarumque non sustinuit? Egenus hic vixit. Non habuit agrum hic aut domum, cuius sunt omnia, & à quo dantur omnia. Non habuit fruges, non villam, nec aliquid proprium. Hospes & incola atque tanquam aduena hic fuit in mundo. Quid dicam? Emit panes à mortalibus, qui mortales cunctos, qui cæli volucres, qui bestias agri, qui denique mundum pascit vniuersum. Hic igitur cum sit tantus, pro mortalibus est sollicitus, dicens: Vnde ememus panes, vt manducet hi? Pauit, vt hodie legimus, quinq; millia hominum, qui quotidie mundum pascit vniuersum, qui dat iumentis escam ipsorum & pullis

Psal. 144.